

Oplegnotitie bij rapport Analyse aantallen en potenties nazorg- en stortlocaties

De afgelopen decennia zijn in ons land duizenden locaties met bodemverontreiniging gesaneerd. Op veel van die locaties is bodemverontreiniging achtergebleven. Zogenaamde 'nazorg'-voorzieningen, zoals damwanden, leeflagen of pompen, voorkomen op deze locaties dat alsnog risico's ontstaan. Hiermee zijn jaarlijks hoge kosten gemoeid. Nogal wat van deze locaties kunnen bovendien beter worden benut, voor maatschappelijke opgaven zoals woningbouw en energietransitie. Datzelfde geldt voor voormalige stortlocaties.

In de Bestuurlijke afspraken 2023-2030 is het volgende afgesproken: *'Leidend principe in het herstelbeleid is dat de kosten van de aanpak van verontreinigingen gedragen worden door de veroorzaker of de eigenaar, en dat de aanpak vaak onderdeel is van de (stedelijke)ontwikkeling van een locatie. Aanvullend wordt in 2023 een project gestart om risicovolle nazorg voor de lange termijn inhoudelijk, administratief en financieel te borgen en (waar mogelijk) te verminderen.'*

Om een goed beeld te krijgen van de omvang en de potenties van deze nazorg (inclusief voormalige stortplaatsen) is het bijgevoegde onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek kan worden gebruikt om het bodembeleid verder aan te scherpen en de verbinding te leggen met ruimtelijke ontwikkeling (en de schaarste aan ruimte daarbij). Het onderzoek kan door provincies en gemeenten worden gebruikt om hun beleidsdoelstellingen in deze te versterken en de verbinding met ruimtelijke ontwikkeling te leggen. De methode van het onderzoek kan gebruikt en aanscherpt worden om meer regionaal inzicht te krijgen en de werkwijze voor de toekomst te borgen.

Aantallen en omvang van de locaties

Uit het onderzoek volgt dat er in Nederland ca. 26.000 *nazorglocaties* zijn, die totaal ca 43.000 ha aan oppervlakte beslaan. Op nazorglocaties zorgen nazorgvoorzieningen zoals damwanden, leeflagen en soms ook actieve (beheers)maatregelen zoals grondwateronttrekkingen ervoor dat alsnog geen risico's als gevolg van aanwezige bodemverontreiniging ontstaan. Tevens zijn er ca 9.800 *voormalige stortplaatsen*, die totaal ca. 29.200 ha aan omvang hebben. Een klein deel daarvan is formeel óók een nazorglocatie: dit betreft ca. 6.600 ha. Een voormalige stortplaats is een terrein waar, al dan niet onder toezicht van de overheid, voor 1 september 1996 afval is gestort. Het huidige gebruik van deze nazorg- en voormalige stortlocaties betreft meestal bebouwd of agrarisch terrein. Zowel voor de nazorg- als de stortlocaties neemt het aandeel in agrarische terrein de laatste twintig jaar geleidelijk af en het aandeel bebouwd terrein en recreatie juist toe. Vergeleken met de landelijke ruimtebehoefte, door SWECO in 2020 indicatief geraamd op 100.000 ha, kán de bijdrage van deze locaties aan deze behoefte mogelijk substantieel zijn.

Potentie van locaties voor nieuwe functies

De huidige analyse maakt duidelijk dat nazorglocaties en voormalige stortplaatsen potentie hebben om bij te dragen aan de ruimtebehoefte van maatschappelijk opgaven én tegelijkertijd te werken aan het herstel van de bodem. Een relatief groot aantal nazorglocaties (meer dan 70% van het totaal aantal) ligt op geringe afstand van (zeer) sterk verstedelijkte bevolkingskernen. Dit geldt ook voor voormalige stortplaatsen: stortplaatsen met een relatief hoog gemiddelde en totale oppervlakte (meer dan 4 ha gemiddeld aan oppervlak, en totaal meer dan 17.000 ha) liggen op geringe afstand van verstedelijkte bevolkingskernen. Dit biedt aanknopingspunten om een rol te kunnen spelen en oplossingen te bieden om de ruimtedruk in (zeer) sterk verstedelijkte omgevingen kunnen verlagen.

Er zijn veel (zeer) kleine en een beperkt aantal grote locaties. Vanwege de directe relatie tussen oppervlakten, kosten, uitvoeringsrisico's en ontwikkelingsmogelijkheden ligt een differentiatie in beleid, aanpak en financiering naar omvang van locaties voor de hand. Deze verschillen in potentie en wijze van ontwikkelen vragen om een gedifferentieerde aanpak, vanuit regionaal en lokaal gericht beleid.

Een substantieel deel van de stortlocaties ligt buiten een verstedelijkte omgeving. Deze lijken weinig potentie te hebben. Hier kan gekozen worden voor een aanpak gericht op versterking landelijk gebied en/of géén urgente aanpak. Er zijn ook diverse locaties in en nabij natuurgebieden (NNN). Deze zouden mogelijk potentie kunnen hebben voor een ontwikkeling gericht op het versterken van de ecologisch, landschappelijke structuur van een gebied.

Overwegingen inzake borging van methode en data

De ingeschatte potentie van de locaties op basis van omvang, aantal en ligging maakt het raadzaam om deze potentie verder uit te werken en daarbij tevens rekening te houden met de eisen/voorwaarden, die maatschappelijk ontwikkelingen aan de bodem stellen en in het bijzonder nazorglocaties en voormalige stortplaatsen. Aansluitend is versterking en borging van de toegepaste methode voor de toekomst aan te raden.

Er zijn zoveel mogelijk gevalideerde, openbare, databronnen gebruikt. Er is geconstateerd dat sommige landelijk beschikbare databases inzake verontreinigde terreinen geregeld niet actueel zijn en omissies bevatten en dat overheden terughoudend zijn om actuelere informatie te delen. Er wordt daarom aanbevolen om - in navolging van de succesvolle aanpak van de historische spoedlocaties - een goed gevalideerde (landelijke) database van nazorglocaties en voormalige stortplaatsen met een beperkt aantal kernpunten op te stellen, en deze lijst periodiek te monitoren/ te actualiseren. Het beheer en organisatie van deze (landelijke) data is belangrijk voor de toekomstbestendigheid van het beeld en de bruikbaarheid en vergelijkbaarheid van vergelijkbare analyses in de toekomst.

Tot slot kunnen de resultaten door de onzekerheden in de gebruikte data niet direct vertaald worden naar de potentie van een individuele locatie. Dit vergt analyse op lokaal niveau waarbij de voor dit onderzoek ontwikkelde systematiek handvatten biedt.